

A könyv harmadik részében a szókészlet bővítésének módjait ismer-teti a szerző s végül felsorolja a nyelvújítás szókincséből a mai nyelvünkben leghasználatosabb szavakat és helyesen teszi fel ezt a kérdést: «Hogyan beszélénk és íránk ma, ha mindezeket törölnünk kellene szótá-runkból?»

Nagy munkájában felhasználja a szerző azokat az eredményeket, melyeket más kutatók már megállapítottak, minden részletnél gondosan és lelkiismeretesen felsorolva az odavágó irodalmat, sok helyt azonban csak saját kutatásaira támaszkodhatott. Megemlíti azokat a részleteket is, melyek még későbbi búvárlatot kívánnak s így útmutatással szolgál a további ten-nivalókra nézve is.

Nyelvtudományi és irodalomtörténeti irodalmunknak nyeresége ez a mű.

MOLECZ BÉLA.

Halmi Bódog: Molnár Ferenc az író és az ember. Bpest, a szerző kiadása, 1929. K. 8-r. 80 l.

Molnár Ferenc írói pályájának görbáját látszólagos tárgyilagossággal rajzolta meg e könyvben az író. Zavarosan hullámzó, szofizmákban dúlakodó írásából azonban nehéz meghatározni, vajon bírálatot vagy dicsőítést akar-e mondani Molnár Ferencről. Amit dicsér benne, az távol áll az irodalmi értéktől, amit pedig irodalmi értéknek szeretne hirdetni, az a mi szemünkben épen nem az. Méltatás és bírálat helyett inkább Molnár elleneseivel és magasztalóival vitázik. Megdönti azt a véleményt, mintha Molnár volna az első a magyar irodalomban, aki Budapestnek magyar krónikása volna, de nem tud, vagy nem mer a multba előbbre hatolni, pedig Ambrus, Pekár és kortársaik idején megtalálhatta volna ezekben a komoly írókban a magyar főváros krónikásait. Nem csoda, a mult magyar irodalmáról édes-keveset tud! Más megvilágítás alá esik az a meghatározása, hogy Molnár az éjszakák krónikása. Ez valóban Molnárnak jellemző, de nem fővo-nása. Kiemeli Molnár zsidó voltát: Kóbor, Schnitzler, Zweig, Bubeit, Was-sermann sorába állítja, mint a zsidó humor, hiúság, trükkök, üzleti érdekek elsőrangú megszólaltatóját. Zsidó férfiak és nők, bankárok és barátneik, mindaz, amit a Lipótvárosban lát és talál: ez az ő területe, egyedüli látó-tere. Azontúl nem is mehet, mert nem abban nevelkedett, nem abban élt, nem attól húzza hasznát. Halmi szerint Molnár új argot-val gazdagította a magyar irodalmat. Vajon a zsidó osztálynyelv jelent-e gazdagodást a magyar irodalomban? Vajon a nyelvrontás jelenthet-e egyáltalában gazda-godást? Még Kisfaludy Károly, Jókai Mór külföldieskedő arisztokratáinak romlott nyelve sem gazdagította a magyar nyelvet! Halmi összezavarva a képzeteket, igyekszik ezt a szofizmat Molnár magyarságának érdeméül és védel-mére írni. Hiába! Molnár eredetiségének süppedő talajára nem tér ki. Ha igazán tárgyilagos akart volna lenni, ezt a kérdést ki kellett volna mélyítenie. Nem elég amolyan útszéli említése Grillparzernek, Wilde-nak, Shaw-nak. Az *Ördögtől* kezdve alig van egy-egy kompozíciója, melynek ötletét ne találunk meg bel- vagy külföldi írók munkáiban. Halmi nem fukarkodik a magasztalással, de a dicséző szólalókból egyszerre kipattan a bírálat. Ilyen a *Liliom*

dicsérete után a „csinálmány“ szó hangsúlyozása. Molnár külföldi sikerei nem kábitják el Halmit, de azért meghajol előttük, noha ismeri belső, üzleti titkaikat. Nem elemzi Molnár bel- és külföldi közönségét, melynek ír, és mely busásan megfizeti érte. Iskolázatlan tömeg ez, mely boltjának ajtaján kívül csak az élvezetek után fut. Halmi az ember rajzát is ígéri. Embervázat adott, a belső ember értékét pedig igazán üzleti szemüvegen át nézi.

Molnár képe, Halmi rajza nyomán: egy internacionális, személytelen fogalommal lett irodalmi bankár. Neuraszténias, mérhetetlenül törtető, arrogáns, primadonnásan hiú, konjunkturás, felekezetes, üzleti politikus, a közönséges sikerre utazó, a színházi bürzén játszó kicsiszolt filmsztár, egocentrikus egyéniség, keletiesen érzéki, vakmerőségekre utazó, de lényegében félnék, meghúzódo a veszély láttára, nemzetköziesen érvényesülő, valuta- és pénzimádó, semmiféle altruizmus, csak végtelen önzés, tantième-bajhász, mondain-híresség. Voilà — mondaná Ördöge. Ez Molnár Ferenc, az ember. Megannyi hangsúlyozott dicséret, — hiszen Molnár életével bizonyította, hogy nem is akart egyéb lenni. Munkái nem «terebélyesedtek» nagy alkotásokká, «giccsel» vannak tele, bravurral, trükkökkel röhejre dolgozó, virtuóz színpadi technikájú pedáns író. Jó embereket nem tud rajzolni, a multat nem érti, megjeleníteni nem tudja, divatos áramlatokat szállító cégfőnök; szabad szerelmet prédikál, inkább a burleszk felé hajlik, a kapitalizmus sznobjait ostorozza, de maga is közójük tartozik. Legsebezhetőbb pontja, hogy sem invenciója, sem fantáziája nincsen — ez nekünk azt is jelenti, hogy nem költő.

Halmi ezt a jellemzést nyilván Molnár dicsőítésére szánta. Örül-e neki a kitüntetett író, az ő dolga. Mi mosolygunk a szerző díszítő jelzőin, de lényegében igazat adunk neki: Molnár valóban olyan mint ember és mint költő, amilyennek e rajzból mi látjuk.

MORVAY GYŐZŐ.

Lajos György: La Vie intellectuelle des Hongrois de Transylvanie (1919—1920.) Paris, Honoré Champion, 1928. 26 l.

Szerző mint az Erdélyi Irodalmi Szemle szerkesztője, mint őre mindannak, mi Erdélyben a magyarság érdekében történik, nemcsak magyarul, hanem németül és ime franciául is megszólal, hogy az erdélyi magyar művelődés képét megrajzolja a külföld elé. Ezzel szolgálatot tesz az erdélyi magyar ügynek, de nekünk is, a Csonkaország magyarjainak.

Krónikának nevezett jelen füzeté az 1919. évtől, tehát a megszállástól egészen 1925. évig foglalja össze a magyar irodalomhoz tartozó műveket, folyóiratokat- és más iratokat. Együttal bírálatot is ad az egyes nevezetesebb írókról és műveikről. Teljes tárgyilagossággal, a nemzeti érzés sérelme nélkül. E hat év folyamán a helyzet az volt, hogy Erdély magyar művelődési és irodalmi intézményei: társulatai, iskolái, nyomdái, kiadványai bár arculatukkal Bukarest felé fordultak, mégis a magyar faji szellemet és érzést ápolták. Még Budapest táplálta ugyan, de máris mutatkoztak a jelek, melyek különállásuk felé irányultak. E hat év alatt a termelés nagyon élénk. Évenként fokozatos emelkedéssel 1066 magyar mű hagyta el a sajtót — kedvező